

Vergaderjaar 2025-2026

36 600 VII Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2025

L **VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG**
Vastgesteld 16 december 2025

De vaste commissies voor Justitie en Veiligheid¹ en Binnenlandse Zaken² hebben schriftelijk overleg gevoerd met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over **het addendum bij het tweede nalevingsverslag van de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO)**. Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 12 november 2025.
- De antwoordbrief van 16 december 2025.

De griffier voor dit verslag,
De Graag

¹ Samenstelling:

Beukering (Fractie-Beukering), Bezaan (PVV), Van Bijsterveld (JA21), Croll (D66), Dittrich (D66) (voorzitter), Doornhof (CDA), Van Gasteren (BBB), Van der Goot (OPNL), Hartog (Volt), Janssen (SP), Kluit (GroenLinks-PvdA), Van der Linden (VVD), Marquart Scholtz (BBB) (ondervoorzitter), Martens (GroenLinks-PvdA), Meijer (VVD), Nicolai (PvdD), Van den Oetelaar (FVD), Ramsodit (GroenLinks-PvdA), Recourt (GroenLinks-PvdA), Van Rooijen (50PLUS), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Schalk (SGP), Talsma (ChristenUnie), Van Toorenborg (CDA), Veldhoen (GroenLinks-PvdA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Vogels (VVD), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

² Samenstelling:

Beukering (Fractie-Beukering), Dessing (FVD), Dittrich (D66), Doornhof (CDA), Fiers (GroenLinks-PvdA), Van der Goot (OPNL), Griffioen (D66), Van Gurp (GroenLinks-PvdA), Van Hattem (PVV), Janssen (SP), Janssen-van Helvoort (GroenLinks-PvdA), Kroon (BBB), Lagas (BBB) (voorzitter), Van Langen-Visbeek (BBB), Lieveense (BBB), Meijer (VVD) (ondervoorzitter), Moonen (D66), Nicolai (PvdD), Perin-Gopie (Volt), Prins (CDA), Recourt (GroenLinks-PvdA), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Schalk (SGP), Straus (VVD), Talsma (ChristenUnie), Van Toorenborg (CDA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

BRIEF VAN DE VOORZITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID EN BINNENLANDSE ZAKEN

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Den Haag, 12 november 2025

De leden van de vaste commissies voor Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken hebben met belangstelling kennisgenomen van het door de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) gepubliceerde addendum bij het tweede nalevingsverslag over de aanbevelingen aan Nederland in de vijfde evaluatieronde ter voorkoming van corruptie en ter bevordering van integriteit binnen centrale overheden en rechtshandavingsinstanties³ en de Kamerbrief van 4 juli 2025 met een kabinetsappreciatie op dit rapport.⁴ De leden van de fractie van **GroenLinks-PvdA** hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen en opmerkingen.

De fractieleden van GroenLinks-PvdA stellen vast dat de GRECO in dit rapport concludeert dat Nederland zeven van de zestien aanbevelingen uit het vijfde ronde-evaluatieverslag naar tevredenheid heeft uitgevoerd. Acht aanbevelingen zijn gedeeltelijk uitgevoerd en één aanbeveling is helemaal niet uitgevoerd. De aanbevelingen v, ix-xi, xiii, xiv en xvi zijn op bevredigende wijze uitgevoerd. Aanbevelingen i-iv, vi, viii, xii en xv zijn gedeeltelijk uitgevoerd en aanbeveling vii is niet uitgevoerd.⁵ De GRECO geeft per aanbeveling duidelijk aan wat is gerealiseerd en welke onderdelen van de aanbevelingen nog open staan. In de kabinetsreactie wordt dit herhaald en opgemerkt dat Nederland uiterlijk 31 maart 2026 weer aan de GRECO dient te rapporteren over de voortgang van de implementatie van de openstaande aanbevelingen.⁶

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA zijn geschrokken dat er nog zoveel (onderdelen van) aanbevelingen niet zijn gerealiseerd. De integriteit van de hoogste bestuurlijke functies en rechtshandavingsinstanties zijn van fundamenteel belang voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat, waaronder het vertrouwen dat de burger in deze functionarissen en instanties moet kunnen hebben. Deze leden vragen u daarom waarom niet een veel groter deel van de aanbevelingen inmiddels is gerealiseerd. Waarom heeft dit onderwerp niet meer prioriteit gekregen? Daarnaast vragen deze leden of bij het voortgangsrapport (van uiterlijk 31 maart 2026) meer ambitie getoond zal worden en of u daarbij per (niet volledig) gerealiseerde maatregel kunt motiveren waarom de maatregel niet is genomen en welke concrete stappen er genomen gaan worden om de maatregel alsnog op korte termijn uit te voeren, zodat het GRECO (en Nederland) dit onderzoek kan afsluiten.

³ [GRECO-rapport 19 maart 2025](#): VIJFDE EVALUATIERONDE. Voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit binnen centrale overheden (hoogste bestuurlijke functies) en rechtshandavingsinstanties. Addendum bij het Tweede nalevingsverslag. Nederland.

⁴ *Kamerstukken II* 2024/25, 36.600 VII, nr. 145

⁵ [GRECO-rapport 19 maart 2025](#): VIJFDE EVALUATIERONDE. Voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit binnen centrale overheden (hoogste bestuurlijke functies) en rechtshandavingsinstanties. Addendum bij het Tweede nalevingsverslag. Nederland, p. 14.

⁶ *Kamerstukken II* 2024/25, 36.600 VII, nr. 145, p. 9.

Een afschrift van deze brief wordt gestuurd aan de minister van Justitie en Veiligheid en de minister van Defensie.

De leden van de vaste commissies voor Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag uiterlijk vóór **9 december 2025**.

Mr. B.O. Dittrich

Voorzitter van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid

I.M. Lagas MDR

Voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 december 2025

Via deze brief deel ik met u, mede namens de minister Justitie en Veiligheid en de minister van Defensie, de antwoorden op de vragen van de fractie van GroenLinks-PvdA (kenmerk 178721, 12 november 2025) over het door de Groep van Staten tegen Corruptie (GRECO) gepubliceerde addendum bij het tweede nalevingsverslag en de Kamerbrief van 4 juli 2025 met een kabinetsappreciatie op dit verslag.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

F. Rijkaart

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA zijn geschrokken dat er nog zoveel (onderdelen van) aanbevelingen niet zijn gerealiseerd. De integriteit van de hoogste bestuurlijke functies en rechtshandavingsinstanties zijn van fundamenteel belang voor het functioneren van onze democratische rechtsstaat, waaronder het vertrouwen van de burger in deze functionarissen en instanties moet kunnen hebben. Deze leden vragen u daarom waarom niet een veel groter deel van de aanbevelingen inmiddels zijn gerealiseerd. Waarom heeft dit onderwerp niet meer prioriteit gekregen?

Naar aanleiding van de aanbevelingen zijn door het huidige en door voorgaande kabinetten vele acties ondernomen. Voor het overgrote deel van de aanbevelingen hebben die acties geleid tot een positieve of deels positieve beoordeling door GRECO.

De aanbevelingen van GRECO zijn een steun in de rug om het integriteitsbeleid voor bewindspersonen te verbeteren. De opvolging van enkele aanbevelingen is lastig vorm te geven in het Nederlandse staatsbestel, zoals bijvoorbeeld de aanbeveling om een sanctiemechanisme in te richten voor het niet naleven van de gedragscode integriteit bewindspersonen. Voor de openstaande aanbevelingen wordt actief gewerkt aan de nadere uitvoering. Tegelijkertijd moet onder ogen worden gezien dat de opvolging van aanbevelingen tijd kost. Zeker als daar een wetswijziging mee gemoeid is, zoals het geval is bij de maatregelen voor vervolgfuncties van bewindspersonen en bij de herziening van de wetgeving rond ambtsmisdrijven van bewindspersonen en Kamerleden. De voortgang daaromtrent heeft het kabinet dan ook niet geheel in eigen hand.

GRECO is positief over de opvolging van de aanbevelingen door de politie en de Koninklijke Marechaussee (hierna: KMar). Uit het addendum op het tweede nalevingsverslag volgt dat de politie zeven van de acht aan haar gerichte aanbevelingen naar tevredenheid heeft geïmplementeerd, en dat de KMar vijf van de zeven aan haar gerichte aanbevelingen naar tevredenheid geïmplementeerd heeft. Beide organisaties zien het bevorderen van integriteit en voorkomen van corruptie als een prioriteit en nemen dan ook veel maatregelen in dit kader. Hierbij wordt veel aandacht besteed aan het vergroten van de weerbaarheid en meldingsbereidheid van medewerkers. De door GRECO waargenomen voortgang op de aanbevelingen vormt voor beide organisaties een additionele stimulans om hun inspanningen voort te zetten en te verbeteren.

Daarnaast vragen deze leden of bij het voortgangsrapport (van uiterlijk 31 maart 2026) meer ambitie getoond zal worden en of u daarbij per (niet volledig) gerealiseerde maatregel kunt motiveren waarom de maatregel niet is genomen en welke concrete stappen er genomen gaan worden om de maatregel alsnog op korte termijn uit te voeren, zodat het GRECO (en Nederland) dit onderzoek kan afsluiten.

Het kabinet wil de indruk wegnemen dat tot op heden weinig ambitie getoond zou zijn. Het kabinet gaat, ook in demissionaire staat, door op de ingeslagen weg met de opvolging van de aanbevelingen. Het streven is de 5^e evaluatieronde van GRECO met positief gevolg af te kunnen ronden.

Sinds de publicatie van het addendum bij het tweede nalevingsverslag is voortgang geboekt met betrekking tot de nog openstaande aanbevelingen, zowel wat betreft de aanbevelingen aangaande het integriteitsbeleid voor bewindspersonen als de aanbevelingen aangaande de Politie en KMar. Zo heeft in juli 2025 een kennismaking plaatsgevonden in de ministerraad met de vertrouwensfunctionarissen voor bewindspersonen en is de Wet regels integriteit en vervolgfuncties bewindspersonen aangenomen en afgedaan door respectievelijk de Tweede en Eerste Kamer. De politie

heeft in oktober 2025 een promotiecampagne gelanceerd in het kader van de 'Week van de Integriteit'. Hierbij werd specifieke aandacht besteed aan de themabladen, waaronder het aannemen van geschenken. Om het registreren van geschenken mogelijk te maken wordt het HR-informatiesysteem Youforce aangepast. De KMar heeft invulling gegeven aan de eerste deels geïmplementeerde aanbeveling door een applicatie te ontwikkelen voor het registreren van giften en geschenken. Deze applicatie is sinds juni 2025 in gebruik en wordt in maart 2026 geëvalueerd. Daarnaast werkt Defensie aan een Ministeriële Regeling voor het melden van financiële belangen en streeft ernaar deze begin 2026 vast te stellen.

Uiterlijk 31 maart 2026 zal Nederland voortgangsinformatie met betrekking tot de openstaande aanbevelingen met GRECO delen. Naar verwachting zal het nalevingsverslag dat GRECO opstelt op basis van deze informatie bij de plenaire GRECO-vergadering in november 2026 worden vastgesteld.

Nadat het tweede addendum bij het tweede nalevingsverslag van de vijfde evaluatieronde wordt vastgesteld bij de plenaire GRECO-vergadering zal dit nalevingsverslag met de Tweede Kamer gedeeld worden met een kabinetsappreciatie op dit verslag. Deze kabinetsappreciatie zal per niet volledig geïmplementeerde aanbeveling toelichten hoe GRECO de voortgang beoordeeld heeft, welke relevante trajecten en/of ontwikkelingen op dat moment nog gaande zijn met betrekking tot de implementatie van de aanbeveling, en welke eventuele vervolgstappen nog genomen zullen worden. Het tweede addendum bij het tweede nalevingsverslag zal, conform GRECO's Reglement van Orde⁷, het laatste GRECO-rapport zijn in de vijfde evaluatieronde voor Nederland.

⁷ Zie GRECO's *Rules of procedure*, Rule 31 revised bis, para 10.